

การบริหารจัดการสวนปาล์มให้เกิดประโยชน์สูงสุดของเกษตรกร จังหวัดตรังและกระบี่

Managing palm oil plantations to maximize benefits for farmers in
Trang and Krabi provinces

สยามภู พิชัยรัตน์

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง การบริหารจัดการสวนปาล์มให้เกิดประโยชน์สูงสุดของเกษตรกรจังหวัดตรังและกระบี่มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการบริหารจัดการสวนปาล์มน้ำมันของเกษตรกรในจังหวัดตรังและกระบี่ วิเคราะห์ปัญหาและข้อจำกัดด้านการจัดการดิน ด้านการจัดการน้ำ ด้านการจัดการปุ๋ย ด้านการจัดการศัตรูพืชและโรค ด้านการเก็บเกี่ยว และด้านการใช้เทคโนโลยี รวมถึงศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการสวนกับประสิทธิภาพการผลิต ปริมาณและคุณภาพผลผลิต และผลตอบแทนทางเศรษฐกิจ การวิจัยใช้วิธีเชิงปริมาณ โดยเก็บข้อมูลจากเกษตรกรชาวสวนปาล์มน้ำมันจำนวน 112 สวน ด้วยแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (IOC) และทดสอบความเชื่อมั่นด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ และการถดถอยพหุคูณ

ผลการวิจัยพบว่า ภาพรวมการบริหารจัดการสวนปาล์มน้ำมันของเกษตรกรอยู่ในระดับดี โดยเกษตรกรให้ความสำคัญกับด้านการจัดการปุ๋ยมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 90.2 รองลงมาคือด้านการจัดการศัตรูพืชและโรคและด้านการเก็บเกี่ยวและหลังการเก็บเกี่ยว ซึ่งสะท้อนถึงการมุ่งเน้นการเพิ่มผลผลิตและคุณภาพผลปาล์มน้ำมัน และด้านการจัดการน้ำและการใช้เทคโนโลยีในการจัดการสวนยังอยู่ในระดับปานกลาง โดยพบปัญหาการขาดแคลนน้ำในฤดูแล้งและการขาดระบบน้ำสำรอง รวมถึงการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการติดตามและวางแผนการจัดการสวนอย่างจำกัด ผลการวิเคราะห์สถิติเชิงอนุมานพบว่า ปัจจัยด้านการใช้เทคโนโลยีในการจัดการสวนมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับปริมาณและคุณภาพผลผลิต ($p < 0.05$) ขณะที่การขาดการบริหารจัดการน้ำมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับด้านผลตอบแทนทางเศรษฐกิจเช่นกัน ($p < 0.05$) อย่างไรก็ตาม ไม่พบความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญระหว่างปัจจัยด้านการบริหารจัดการสวนกับประสิทธิภาพการผลิตโดยรวม ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่าการพัฒนาการบริหารจัดการสวนปาล์มน้ำมันควรมุ่งเน้นการจัดการน้ำอย่างเป็นระบบและการส่งเสริมการใช้

เทคโนโลยีที่เหมาะสม เพื่อยกระดับคุณภาพผลผลิต ลดความสูญเสีย และเพิ่มความมั่นคงทาง
รายได้ของเกษตรกรในจังหวัดตรังและกระบี่

คำสำคัญ : การบริหารจัดการ, ปาล์มน้ำมัน, ผลผลิต, ผลตอบแทน

Abstract

The purpose of this research is to study the management practices of oil palm plantations among farmers in Trang and Krabi provinces. It analyzes problems and limitations in soil management, water management, fertilizer management, pest and disease management, harvesting, and technology use. Furthermore, it examines the relationship between plantation management and production efficiency, yield quantity and quality, and economic returns. The research employed a quantitative approach, collecting data from 112 oil palm plantations using questionnaires that underwent content validity testing (IOC) and Cronbach's alpha reliability testing. Data were analyzed using descriptive statistics, correlation analysis, and multiple regression.

The results showed that overall oil palm plantation management practices were at a good level. Farmers prioritized fertilizer management the most (90.2%), followed by pest and disease management and harvesting and post-harvest management, reflecting a focus on increasing oil palm yield and quality. Water management and technology use were at a moderate level, with problems such as water scarcity during the dry season, lack of water reserve systems, and limited application of technology for monitoring and planning plantation management. Inferential statistical analysis revealed that... The use of technology in palm oil plantation management was significantly correlated with yield quantity and quality ($p < 0.05$), while the lack of water management was significantly correlated with economic returns ($p < 0.05$). However, no significant relationship was found between plantation management factors and overall production efficiency. The research results suggest that improving palm oil plantation management should focus on systematic water management and promoting the use of appropriate technology to enhance yield quality, reduce losses, and increase income stability for farmers in Trang and Krabi provinces.

Keyword: Management, Oil Palm, Productivity, Returns

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปาล์มน้ำมันเป็นพืชเศรษฐกิจที่มีบทบาทสำคัญทั้งในระดับโลกและระดับประเทศ โดยเป็นแหล่งน้ำมันพืชที่ใช้ในอาหาร อุตสาหกรรม และเชื้อเพลิงชีวภาพ ในประเทศไทยปาล์มน้ำมันเป็นพืชที่ปลูกกันแพร่หลายในภาคใต้ โดยมีครัวเรือนเกษตรกรจำนวนมากพึ่งพิงรายได้จากการปลูกและการจำหน่ายผลปาล์มผลสด ซึ่งสร้างผลผลิตรวมในระดับหลายล้านตันและพื้นที่ปลูกรวมหลายล้านไร่ การผลิตปาล์มน้ำมันของไทยมีความเกี่ยวเนื่องกับอุตสาหกรรมอาหารภาคพลังงาน และห่วงโซ่อุปทานภายในประเทศเป็นอย่างมาก ปัจจุบันประเทศไทยมีพื้นที่ปลูกปาล์มน้ำมันมากกว่า 5.9 ล้านไร่ โดยกระจุกตัวใน 14 จังหวัดภาคใต้ และก่อให้เกิดผลผลิตปาล์มผลสดรวมกว่า 18-19 ล้านตันต่อปี (ข้อมูลกรมส่งเสริมการเกษตร, 2567) จึงทำให้การบริหารจัดการสวนปาล์มน้ำมันของเกษตรกรมีผลกระทบทั้งต่อรายได้ครัวเรือนและเศรษฐกิจระดับชาติ

ในบริบทระดับพื้นที่ จังหวัดตรังและจังหวัดกระบี่เป็นหนึ่งในจังหวัดภาคใต้ที่มีการปลูกปาล์มน้ำมันอย่างแพร่หลาย ทั้งในรูปแบบสวนขนาดเล็กของเกษตรกรรายย่อยและสวนขนาดกลาง-ใหญ่ของผู้ประกอบการท้องถิ่น โดยจังหวัดกระบี่มีพื้นที่ปลูกปาล์มน้ำมันรวมกว่า 1.15 ล้านไร่ และถือเป็นจังหวัดที่มีพื้นที่ปลูกมากที่สุดของประเทศ ขณะที่จังหวัดตรังมีพื้นที่ปลูกกว่า 3 แสนไร่ โดยเฉพาะอำเภอปะเหลียนที่มีพื้นที่ปลูกหนาแน่นถึงเกือบ 33,000 ไร่ กิจกรรมด้านการส่งเสริมพันธุ์ดี การผลักดันโครงการผลิตต้นกล้าพันธุ์ดี และงานบริการด้านการจัดการสวนได้ถูกดำเนินการโดยหน่วยงานท้องถิ่นและหน่วยงานกลางเพื่อรองรับการปลูกและการปรับปรุงผลผลิตของเกษตรกรในพื้นที่เหล่านี้ แม้ปาล์มน้ำมันจะมีความสำคัญเชิงเศรษฐกิจ แต่การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตของสวนปาล์มน้ำมันในระดับเกษตรกรรายย่อยยังเผชิญกับปัญหาเชิงการจัดการหลายประการดังนี้

1. ปัญหาด้านการจัดการธาตุอาหารและดิน: ดินแปลงปลูกในหลายพื้นที่มีอินทรีย์วัตถุต่ำ ทำให้ความพร้อมของไนโตรเจนและธาตุอาหารหลักอื่น ๆ ไม่เพียงพอ การให้ปุ๋ยที่ไม่สอดคล้องกับผลการวิเคราะห์ดิน-ใบจึงทำให้ประสิทธิภาพการให้ปุ๋ยต่ำและผลผลิตไม่เต็มตามศักยภาพ ทางหน่วยงานแนะนำการให้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดินและใบเพื่อลดการใส่ปุ๋ยเกินความจำเป็นและเพิ่มผลผลิตแบบคุ้มค่า

2. โรคและศัตรูพืชที่สำคัญ: โรคลำต้นเน่า ซึ่งมีสาเหตุจากเชื้อรา เป็นหนึ่งในโรคสำคัญที่ก่อให้เกิดการสูญเสียผลผลิตอย่างรุนแรงในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ การควบคุมยากและการระบาดมีผลต่ออายุการใช้งานและผลผลิตของต้นปาล์มในระยะยาว ซึ่งชี้ให้เห็นความจำเป็นในการจัดการเชิงระบบทั้งการป้องกันและการฟื้นฟูแปลง

3. การเข้าถึงความรู้และเทคโนโลยี: เกษตรกรรายย่อยจำนวนมากยังขาดการเข้าถึงเทคโนโลยีการจัดการสวนที่ทันสมัย ขาดระบบติดตามผลผลิตและการยืนยันคุณภาพ ซึ่งจำกัดโอกาสในการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและการต่อรองราคากับตลาดกลาง/ผู้ประกอบการ

4. ความไม่แน่นอนด้านราคาและความต้องการจากตลาด: ความผันผวนของราคาน้ำมันปาล์มในตลาดโลกและนโยบายด้านดีเซลหมุนเวียน ในประเทศผู้ส่งออกรายใหญ่ เป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อราคาตลาดและแรงจูงใจในการลงทุนปรับปรุงสวนของเกษตรกร ทำให้การวางแผนการผลิตและการปลูกทดแทนมีความยากลำบากมากขึ้น

ดังนั้น การศึกษาการบริหารจัดการสวนปาล์มอย่างเป็นระบบเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและสร้างผลตอบแทนสูงสุดจึงมีความสำคัญ เพื่อให้เกษตรกรสามารถใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า ลดต้นทุนการผลิต และเพิ่มศักยภาพการแข่งขันในตลาด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการจัดการสวนปาล์มน้ำมันของเกษตรกร ทั้งด้านการจัดการดิน น้ำ ปุ๋ย ศัตรูพืชและโรค การเก็บเกี่ยวและหลังการเก็บเกี่ยว และการใช้เทคโนโลยีของเกษตรกรในจังหวัดตรังและกระบี่
2. เพื่อศึกษาปัญหาและการขาดสภาพการจัดการสวนปาล์มน้ำมันของเกษตรกร ทั้งด้านการจัดการดิน น้ำ ปุ๋ย ศัตรูพืชและโรค การเก็บเกี่ยวและหลังการเก็บเกี่ยว และการใช้เทคโนโลยีของเกษตรกรในจังหวัดตรังและกระบี่
3. เพื่อศึกษาประสิทธิภาพการผลิต ด้านปริมาณและคุณภาพผลผลิต และผลตอบแทนทางเศรษฐกิจ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดของเกษตรกรในจังหวัดตรังและกระบี่

สมมติฐานของการวิจัย

1. การบริหารจัดการสวนปาล์มน้ำมันของเกษตรกรมีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการผลิต ด้านปริมาณและคุณภาพผลผลิต และผลตอบแทนทางเศรษฐกิจ
2. ปัญหาและการขาดการบริหารจัดการสวนปาล์มน้ำมันมีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการผลิต ด้านปริมาณและคุณภาพผลผลิต และผลตอบแทนทางเศรษฐกิจ

ขอบเขตของการวิจัย

1. **ขอบเขตตามตัวแปรต้น** งานวิจัยนี้จะเน้นศึกษาองค์ประกอบหลักของการจัดการสวนปาล์มน้ำมันของเกษตรกรในจังหวัดตรังและกระบี่ โดยครอบคลุมเนื้อหา ดังนี้

การจัดการดิน

การเตรียมดินและการปรับปรุงดิน

การใช้ปุ๋ยหมักและปุ๋ยเคมี

การวิเคราะห์สภาพดินและความเหมาะสมต่อการปลูกปาล์ม

การจัดการน้ำ

การให้น้ำและระบบชลประทาน

การจัดการน้ำเพื่อป้องกันน้ำท่วมและแล้ง

การจัดการปุ๋ย

การเลือกใช้ปุ๋ยประเภทต่าง ๆ

วิธีการและปริมาณการใส่ปุ๋ยที่เหมาะสม

การจัดการศัตรูพืชและโรค

การป้องกันและควบคุมศัตรูพืช

การใช้สารชีวภาพหรือเคมี และการประเมินผล

การเก็บเกี่ยวและหลังการเก็บเกี่ยว

การเก็บเกี่ยวตามช่วงเวลา

การจัดการผลผลิตหลังเก็บเกี่ยวเพื่อลดการสูญเสีย

การใช้เทคโนโลยีในการจัดการสวน

การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการตรวจวัดและติดตามผลผลิต

การใช้เครื่องจักรหรืออุปกรณ์ที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพ

2. ขอบเขตตามตัวแปรตาม ผลลัพธ์ที่งานวิจัยจะวัดและวิเคราะห์ประกอบด้วย

ประสิทธิภาพการผลิต

การใช้ทรัพยากรดิน น้ำ และปุ๋ย

การลดความสูญเสียจากศัตรูพืชและการเก็บเกี่ยว

ปริมาณและคุณภาพผลผลิต

ปริมาณผลปาล์มต่อไร่

คุณภาพผลปาล์ม เช่น น้ำมันปาล์มสด และค่าความชื้น

ผลตอบแทนทางเศรษฐกิจ

รายได้สุทธิจากการขายผลผลิต

อัตราผลตอบแทนต่อการลงทุนในการจัดการสวน

4.3 ขอบเขตด้านระยะเวลา

การวิจัยจะดำเนินการและรวบรวมข้อมูลในช่วงเดือนกันยายน - พฤศจิกายน พ.ศ. 2568

4.4 ขอบเขตด้านกลุ่มตัวอย่าง

4.4.1 กลุ่มตัวอย่าง คือ เกษตรกรผู้ปลูกปาล์มน้ำมัน ที่มีพื้นที่ปลูกในจังหวัดตรังและกระบี่

4.4.2 ต้องมีอายุสวน ตั้งแต่ 3 ปีขึ้นไป (อยู่ในช่วงเริ่มให้ผลผลิตเต็มที่จนถึงระยะกลางของวงจรชีวิต)

4.4.3 คัดเลือกตัวอย่างด้วยวิธีสุ่มตามความสะดวก (Non-Probability Sampling) เพื่อสามารถให้เข้าถึงกลุ่มตัวอย่างได้ง่าย และยินดีให้ข้อมูล เพื่อความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูล และให้ได้ข้อมูลที่สะท้อนลักษณะทั่วไปของเกษตรกร

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ทฤษฎีการจัดการฟาร์ม

ทฤษฎีการจัดการฟาร์ม (Farm Management Theory) อธิบายถึงกระบวนการตัดสินใจ และการจัดสรรทรัพยากรและปัจจัยการผลิตภายในฟาร์ม โดยเกษตรกรต้องวางแผน ควบคุม และใช้ทรัพยากรต่าง ๆ เช่น ดิน น้ำ ปุ๋ย แรงงาน และเทคโนโลยีอย่างเหมาะสม เพื่อให้เกิดผลผลิตและผลตอบแทนสูงสุดภายใต้ข้อจำกัดด้านต้นทุนและสภาพแวดล้อมการผลิต ซึ่งช่วยให้ การดำเนินงานของฟาร์มมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับเป้าหมายของผู้ประกอบการ (Yani & Santidhorn, 2020) แนวคิดดังกล่าวเน้นให้ความสำคัญกับการจัดการระบบฟาร์มอย่างเป็นองค์รวม โดยการจัดสรรทรัพยากรน้ำ การปรับกิจกรรมการผลิตให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ และการบริหารจัดการแรงงาน ล้วนส่งผลต่อประสิทธิภาพการผลิตและความยั่งยืนของฟาร์มในระยะยาว (Ponsaran และคณะ, 2025; Damdoungron et al., 2021) นอกจากนี้ การส่งเสริมการจัดการ ฟาร์มตามแนวคิดเกษตรทฤษฎีใหม่ การมีส่วนร่วมของชุมชน และการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า ยังช่วยให้ฟาร์มสามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืนมากยิ่งขึ้น (หลักชัยกุล ณ บัตตानी, 2022) ทั้งนี้ การประเมินประสิทธิภาพการดำเนินงานฟาร์ม เช่น การพิจารณารายได้ รวม ประสิทธิภาพของเกษตรกร และการใช้เทคโนโลยีในการผลิต เป็นเครื่องมือสำคัญในการ สะท้อนระดับความสำเร็จของการจัดการทรัพยากรภายในฟาร์มตามแนวคิดทฤษฎีการจัดการ ฟาร์ม (นันทสาร ม., สิริสันติกุล ., & นันทะเสน ว., 2021)

ทฤษฎีประสิทธิภาพการผลิต (Efficiency Theory)

ทฤษฎีประสิทธิภาพการผลิต (Efficiency Theory) เป็นกรอบแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์ ที่ใช้อธิบายความสามารถของหน่วยการผลิตในการแปลงปัจจัยการผลิต เช่น ดิน น้ำ ปุ๋ย แรงงาน เงินทุน และเทคโนโลยี ให้เกิดผลผลิตได้สูงสุดภายใต้ข้อจำกัดของทรัพยากรที่มีอยู่ อย่างจำกัด โดยมุ่งเน้นการใช้ปัจจัยการผลิตอย่างคุ้มค่าและการลดต้นทุนต่อหน่วยผลผลิตโดย ไม่ลดระดับผลผลิต แนวคิดดังกล่าวถูกนำมาใช้เป็นพื้นฐานสำคัญในการวิเคราะห์ประสิทธิภาพ การผลิตในภาคการเกษตรอย่างแพร่หลาย และมักใช้เครื่องมือทางสถิติ เช่น การวิเคราะห์ ประสิทธิภาพเชิงเทคนิคด้วยวิธี Data Envelopment Analysis (DEA) เพื่อประเมินประสิทธิภาพ การใช้ทรัพยากรภายในฟาร์ม (นันทสาร ม., สิริสันติกุล ., & นันทะเสน ว., 2021)

ในบริบทของการเกษตร งานวิจัยหลายชิ้นชี้ให้เห็นว่า การจัดการปัจจัยการผลิตอย่าง เหมาะสมสามารถยกระดับประสิทธิภาพการผลิตได้อย่างมีนัยสำคัญ เช่น การจัดการน้ำอย่าง เป็นระบบและการมีแหล่งน้ำเสริมช่วยเพิ่มผลผลิตได้สูงกว่าสวนที่พึ่งพาน้ำฝนเพียงอย่างเดียว สะท้อนถึงการเพิ่มผลิตภาพผ่านการบริหารจัดการทรัพยากรที่เหมาะสม (สุชาติ เกษมสุข, 2561) ขณะเดียวกัน การจัดการปุ๋ยตามผลการวิเคราะห์ดินและใบในสวนปาล์มน้ำมันสามารถ เพิ่มผลผลิตได้ประมาณร้อยละ 12–18 เมื่อเทียบกับการใส่ปุ๋ยตามความเคยชิน ซึ่งแสดงให้เห็น ว่าการใช้ข้อมูลเชิงวิชาการประกอบการตัดสินใจช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและลดการใช้ ปัจจัยการผลิตเกินความจำเป็น (มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 2558)

สำหรับสวนปาล์มน้ำมัน แนวคิดทฤษฎีประสิทธิภาพการผลิตสามารถใช้อธิบายผลลัพธ์ ของการจัดการสวนในหลายด้าน ได้แก่ การจัดการดินและความอุดมสมบูรณ์ของดิน การจัดการ

น้ำให้สอดคล้องกับความต้องการของพืช การใช้ปุ๋ยอย่างเหมาะสม การควบคุมศัตรูพืชและโรค เพื่อลดการสูญเสียของผลผลิต รวมถึงการเก็บเกี่ยวในช่วงเวลาที่เหมาะสม ซึ่งการจัดการปัจจัยเหล่านี้ยังมีประสิทธิภาพช่วยเพิ่มผลผลิตต่อไร่ รักษาคุณภาพผลปาล์มน้ำมันสด และเพิ่มรายได้สุทธิของเกษตรกร (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2566) นอกจากนี้ การพัฒนาและประยุกต์ใช้เทคโนโลยีการผลิต รวมถึงการใช้ปุ๋ยเคมีร่วมกับปุ๋ยอินทรีย์อย่างเหมาะสม ยังเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยยกระดับประสิทธิภาพการผลิตและความคุ้มค่าทางเศรษฐกิจของฟาร์มเกษตร ตามแนวคิดทฤษฎีประสิทธิภาพการผลิต (ชูสินวน น., 2025; ชัชชนพร เกื้อหนู และคณะ, 2563; เอกพันธ์ มาเลิศ และเอกสิทธิ์ โขสิตสกุลชัย, 2564)

ทฤษฎีการจัดการทรัพยากร (Resource-Based View: RBV)

ทฤษฎีการจัดการทรัพยากร (Resource-Based View: RBV) อธิบายว่า ความแตกต่างของผลการดำเนินงานของสวนปาล์มน้ำมันเกิดจากความแตกต่างของทรัพยากรและความสามารถภายในฟาร์ม โดยทรัพยากรที่มีคุณค่าและยากต่อการเลียนแบบ เช่น ความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ของเกษตรกร เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยสร้างความได้เปรียบเชิงแข่งขัน งานวิจัยชี้ให้เห็นว่า ความรู้ด้านการจัดการสวน การให้ปุ๋ย และการดูแลรักษาปาล์มน้ำมัน เป็นทรัพยากรที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการและผลผลิตของสวนปาล์มน้ำมัน (ปुरुวิชญ์ พิทยาภินันท์ & พลากร สัตย์เชื้อ, 2020) นอกจากนี้ สวนที่สามารถจัดสรรทรัพยากรหลัก เช่น น้ำ แรงงาน และต้นทุนการผลิตได้อย่างเหมาะสมและเป็นระบบ มีแนวโน้มที่จะมีประสิทธิภาพการผลิตและผลตอบแทนทางเศรษฐกิจสูงกว่าสวนที่ขาดการบริหารจัดการที่ดี (Anuparp Saengsathien & Morrakot Rawewan, 2016) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด RBV ที่มองว่าการใช้ทรัพยากรภายในฟาร์มอย่างมีประสิทธิภาพเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อปริมาณและคุณภาพผลผลิต รวมถึงรายได้ของเกษตรกรชาวสวนปาล์มน้ำมัน (สุพัตรา, 2555; พรรณี, 2560)

แนวคิดเกี่ยวกับผลตอบแทน

แนวคิดเกี่ยวกับผลตอบแทนทางเศรษฐกิจในสวนปาล์มน้ำมันชี้ให้เห็นว่า ผลตอบแทนสุทธิของเกษตรกรขึ้นอยู่กับความสามารถในการจัดสรรปัจจัยการผลิตและการควบคุมต้นทุนอย่างเป็นระบบ เกษตรกรที่มีการวางแผนการจัดการสวนที่ดี มีการควบคุมต้นทุนการผลิตต่อไร่อย่างเหมาะสม จะมีต้นทุนเฉลี่ยต่ำกว่าและให้ผลตอบแทนสุทธิสูงกว่าเกษตรกรที่ขาดการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ (Juyjaeng & Suwanmaneepong, 2018) โดยเฉพาะต้นทุนด้านแรงงาน การขนส่ง และการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว ซึ่งเป็นต้นทุนผันแปรที่ส่งผลโดยตรงต่อรายได้สุทธิของผู้ประกอบการ หากสามารถจัดการกระบวนการผลิตและการตลาดได้อย่างมีประสิทธิภาพ จะช่วยเพิ่มผลตอบแทนทางเศรษฐกิจของสวนปาล์มน้ำมันได้อย่างชัดเจน (Rungklin et al., 2018) นอกจากนี้ การประเมินความคุ้มค่าทางการเงินของการลงทุนในสวนปาล์มน้ำมันด้วยตัวชี้วัด เช่น อัตราส่วนผลประโยชน์ต่อต้นทุน (Benefit–Cost Ratio) และมูลค่าปัจจุบันสุทธิ (Net Present Value) แสดงให้เห็นว่า การควบคุมต้นทุนและการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตต่อไร่เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยเพิ่มความคุ้มค่าในการลงทุนระยะยาว (Lalaeng, 2019)

รวมถึงการจัดการหลังการเก็บเกี่ยวเพื่อลดความสูญเสียของผลผลิต ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด เศรษฐศาสตร์การเกษตรที่มุ่งเน้นการเพิ่มรายได้และลดต้นทุนในทุกขั้นตอนของกระบวนการ ผลิต เพื่อเพิ่มผลตอบแทนสุทธิของระบบการผลิตปาล์มน้ำมันโดยรวม (เพ็ชรประพันธ์ & ช่างทอง, 2563)

ข้อมูลทั่วไปปาล์มน้ำมัน

ปาล์มน้ำมันเป็นพืชเศรษฐกิจสำคัญของประเทศไทย โดยเฉพาะในพื้นที่ภาคใต้ เช่น จังหวัดตรังและกระบี่ เนื่องจากเป็นพืชที่ให้ผลผลิตต่อเนื่องตลอดทั้งปีและมีอายุการให้ผลผลิต ยาวนานกว่า 20 ปี ปาล์มน้ำมันเริ่มให้ผลผลิตเมื่ออายุประมาณ 3-4 ปี และต้องได้รับการดูแล อย่างสม่ำเสมอตลอดช่วงอายุการปลูก การเจริญเติบโตและผลผลิตของปาล์มน้ำมันขึ้นอยู่กับ ปัจจัยสำคัญ ได้แก่ สภาพดินและความอุดมสมบูรณ์ของดิน ปริมาณน้ำ การใส่ปุ๋ย การป้องกัน และกำจัดศัตรูพืชและโรค รวมถึงการเก็บเกี่ยวในช่วงเวลาที่เหมาะสม หากปัจจัยเหล่านี้ได้รับการดูแลอย่างเหมาะสม จะช่วยให้ปาล์มน้ำมันให้ผลผลิตที่มีปริมาณและคุณภาพตามมาตรฐาน และส่งผลต่อรายได้ของเกษตรกรโดยตรง ความแตกต่างด้านผลผลิตและผลตอบแทนของสวน ปาล์มน้ำมันแต่ละแห่งจึงสะท้อนถึงความแตกต่างในการดูแลและการจัดการปัจจัยการผลิต ภายในสวน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สุทธิพันธ์ ประสารนัฐวรรณ และคณะ, (2557) ศึกษาการปลูกปาล์มน้ำมันของเกษตรกร จังหวัดอุดรธานี จากเกษตรกร 100 ราย พบว่าส่วนใหญ่อยู่ในระยะก่อนให้ผลผลิต มีพื้นที่ปลูก 5-10 ไร่ ใช้พันธุ์ปาล์มหลากหลาย และตัดสินใจปลูกจากคำแนะนำของคนใกล้ชิด การจัดการ สวนส่วนใหญ่อาศัยน้ำฝน มีการใส่ปุ๋ยตามคำแนะนำกรมวิชาการเกษตร ผลผลิตเฉลี่ย 742 กิโลกรัมต่อไร่ ต้นทุนเฉลี่ย 8,518 บาทต่อไร่ ปัญหาหลักคือ ระบบน้ำ ศัตรูพืช การขาดธาตุอาหาร และโรค

สมชาย กล้าหาญ และพรรณิภา ยั่วยล, (2546) ศึกษากระบวนการปลูกพืชร่วมในสวน ปาล์มน้ำมัน พบว่าการปลูกสับปะรดและข้าวโพดหวานร่วมกับปาล์มน้ำมันให้ผลตอบแทนและ กำไรสุทธิสูงกว่าพืชชนิดอื่น ขณะที่การไม่ปลูกพืชร่วมทำให้ต้นปาล์มมีการเจริญเติบโตด้าน ความสูงและทรงพุ่มมากกว่า งานวิจัยชี้ว่าการปลูกพืชแซมช่วยสร้างรายได้เสริมให้เกษตรกร ในช่วงที่ปาล์มยังไม่ให้ผลผลิต

Mohd Sharul Aikal Baharim et al., (UiTM, มาเลเซีย) ศึกษาการใช้เทคโนโลยีภูมิ สารสนเทศ เช่น GPS และการสำรวจระยะไกล (Remote Sensing) ในการจัดการสวนปาล์ม น้ำมัน พบว่าการใช้เทคโนโลยีช่วยให้การวางแผนปลูก ใส่ปุ๋ย และเก็บเกี่ยวมีความแม่นยำมากขึ้น สามารถติดตามสภาพสวนและตรวจพบปัญหาได้รวดเร็ว ส่งผลให้ลดต้นทุน เพิ่ม ประสิทธิภาพการผลิต และสนับสนุนการตัดสินใจเชิงการจัดการของเกษตรกร

Luke et al., (2020) ศึกษาโครงการ BEFTA ในประเทศอินโดนีเซีย พบว่าการจัดการ สวนปาล์มน้ำมันอย่างยั่งยืน เช่น การลดสารเคมี การจัดการศัตรูพืชแบบผสมผสาน และการ

ปลูกพืชคลุมดิน ช่วยเพิ่มความหลากหลายทางชีวภาพ ลดความเสี่ยงจากศัตรูพืช และไม่ส่งผลกระทบเชิงลบต่อผลผลิต อีกทั้งยังช่วยปรับปรุงคุณภาพผลผลิตและเสถียรภาพของระบบการผลิตในระยะยาว

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้แบบสอบถามออนไลน์ เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล กำหนดกลุ่มตัวอย่าง คือ เกษตรกรผู้ปลูกปาล์มน้ำมันในจังหวัดตรังและจังหวัดกระบี่ จำนวน 100 สวน โดยใช้ วิธีสุ่มตามความสะดวก (Non-Probability Sampling) เพื่อสามารถให้เข้าถึงกลุ่มตัวอย่างได้ง่าย การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่ออธิบายลักษณะของข้อมูลทั่วไป และใช้สถิติเชิงอนุมาน โดยการใช้สถิติ วิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Linear Regression)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยและอภิปรายผลโดยสรุป

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการบริหารจัดการสวนปาล์มน้ำมัน ปัญหาและการขาดปัจจัยในการจัดการรวมถึงปัจจัยด้านผลผลิตและผลตอบแทนของเกษตรกรในจังหวัดตรังและกระบี่ โดยใช้ข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างเกษตรกรชาวสวนปาล์มน้ำมันจำนวน 112 สวน ทำให้เห็นภาพรวมที่ชัดเจนเกี่ยวกับการบริหารจัดการสวนปาล์มน้ำมัน ตลอดจนปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการสวนปาล์มน้ำมัน

ผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรชาวสวนปาล์มน้ำมันในจังหวัดตรังและกระบี่โดยภาพรวมมีการบริหารจัดการสวนปาล์มน้ำมันอยู่ในระดับที่ดี ครอบคลุมด้านการจัดการดิน น้ำ ปุ๋ย ศัตรูพืช และโรค การเก็บเกี่ยว และการใช้เทคโนโลยี โดยเฉพาะด้านการจัดการปุ๋ยและการควบคุมศัตรูพืช ซึ่งเกษตรกรให้ความสำคัญมาก เนื่องจากมีผลโดยตรงต่อการเจริญเติบโตของปาล์ม น้ำมันและผลผลิตที่ได้รับ

อย่างไรก็ตาม การบริหารจัดการบางด้านยังมีข้อจำกัด โดยเฉพาะด้านการจัดการน้ำและการใช้เทคโนโลยีในการจัดการสวน ซึ่งยังไม่ครอบคลุมหรือไม่ต่อเนื่อง ส่งผลให้เกิดปัญหาในช่วงฤดูแล้ง การขาดแหล่งน้ำสำรอง และการตัดสินใจด้านการจัดการที่ยังอาศัยประสบการณ์มากกว่าข้อมูลเชิงวิชาการ

ในด้านปัญหาและการขาดการบริหารจัดการ พบว่าขั้นตอนการเก็บเกี่ยวและหลังการเก็บเกี่ยวเป็นประเด็นสำคัญ เนื่องจากการเก็บเกี่ยวไม่ตรงช่วงเวลาที่เหมาะสมและการจัดการหลังการเก็บเกี่ยวที่ยังไม่มีระบบ ส่งผลต่อคุณภาพผลปาล์มน้ำมันสดและราคาจำหน่ายของเกษตรกร ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ทางสถิติชี้ให้เห็นว่า ปัจจัยด้านการบริหารจัดการสวนปาล์มน้ำมันบางด้านมีความสัมพันธ์กับผลลัพธ์ทางการผลิตและเศรษฐกิจของเกษตรกร โดยเฉพาะการใช้เทคโนโลยีในการจัดการสวน ซึ่งมีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการผลิตและปริมาณ-คุณภาพ

ผลผลิต ขณะที่การขาดการบริหารจัดการด้านน้ำมีความสัมพันธ์กับการลดลงของปริมาณและคุณภาพผลผลิต ส่งผลกระทบต่อผลตอบแทนทางเศรษฐกิจในภาพรวม

อภิปรายผล

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่า การบริหารจัดการสวนปาล์มน้ำมันมีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการผลิตและผลตอบแทนทางเศรษฐกิจของเกษตรกรอย่างชัดเจน โดยเกษตรกรส่วนใหญ่ยังคงพึ่งพาประสบการณ์และแนวปฏิบัติเดิมในการจัดการสวน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการจัดการฟาร์มที่เน้นการจัดสรรทรัพยากรภายใต้ข้อจำกัดของต้นทุนและสภาพแวดล้อมการผลิต (Yani & Santidhorn, 2020; Damdougrom et al., 2021)

การจัดการดิน น้ำ และปุ๋ยอย่างเหมาะสมช่วยเพิ่มความสม่ำเสมอของผลผลิตและลดต้นทุนต่อหน่วย สอดคล้องกับทฤษฎีประสิทธิภาพการผลิตที่ชี้ว่าการใช้ปัจจัยการผลิตอย่างมีประสิทธิภาพสามารถเพิ่มผลผลิตโดยไม่เพิ่มต้นทุนเกินจำเป็น (นันทสาร ม. และคณะ, 2021; มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 2558) อย่างไรก็ตาม การขาดการวางแผนและการใช้ข้อมูลประกอบการตัดสินใจยังเป็นข้อจำกัดสำคัญของเกษตรกรบางราย

นอกจากนี้ ความรู้ ทักษะ และการใช้เทคโนโลยีในการจัดการสวนเป็นทรัพยากรภายในที่ส่งผลต่อความแตกต่างของผลผลิตและรายได้ของเกษตรกร ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด Resource-Based View ที่มองว่าทรัพยากรภายในที่มีคุณค่าเป็นปัจจัยสร้างความได้เปรียบเชิงแข่งขัน (ปรัวิษณุ พิทยาภินันท์ และพลากร สัตย์เชื้อ, 2564)

โดยสรุป ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า การบริหารจัดการสวนปาล์มน้ำมันอย่างเป็นระบบครอบคลุมการจัดการทรัพยากร การใช้ความรู้และเทคโนโลยี การเก็บเกี่ยว และการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว มีบทบาทสำคัญต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและผลตอบแทนทางเศรษฐกิจของเกษตรกร ซึ่งสอดคล้องกับทั้งแนวคิดการจัดการฟาร์ม ทฤษฎีประสิทธิภาพการผลิต และแนวคิด RBV และสามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดการสวนปาล์มน้ำมันให้เกิดความยั่งยืนในระยะยาว

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยพบว่า การบริหารจัดการสวนปาล์มน้ำมันของเกษตรกรควรได้รับการพัฒนาอย่างเป็นระบบมากขึ้น โดยเฉพาะด้านการจัดการดิน น้ำ และปุ๋ย ซึ่งเป็นปัจจัยพื้นฐานที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการผลิตและความสม่ำเสมอของผลผลิต เกษตรกรควรได้รับการส่งเสริมให้ใช้ข้อมูลการวิเคราะห์ดินและการจัดการน้ำอย่างเหมาะสม เพื่อช่วยลดต้นทุนการผลิตและเพิ่มผลตอบแทนในระยะยาว

ในด้านการจัดการศัตรูพืชและโรค รวมถึงการเก็บเกี่ยวและหลังการเก็บเกี่ยว ควรส่งเสริมแนวทางการจัดการที่ลดความสูญเสียของผลผลิตและรักษาคุณภาพผลปาล์มให้ได้ตามมาตรฐาน โดยเน้นการวางแผนและการจัดการแรงงานอย่างมีประสิทธิภาพ ขณะเดียวกัน การนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการจัดการสวน เช่น การบันทึกข้อมูลการผลิตหรือการวางแผน

แผนการจัดการสวน จะช่วยสนับสนุนการตัดสินใจของเกษตรกรและเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงาน

การพัฒนาความรู้ ทักษะ และการบริหารจัดการทรัพยากรภายในสวนอย่างเหมาะสม เป็นแนวทางสำคัญในการยกระดับประสิทธิภาพการผลิต เพิ่มคุณภาพผลผลิต และเสริมสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจของเกษตรกรชาวสวนปาล์มน้ำมันอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

ควรขยายกลุ่มตัวอย่างให้ครอบคลุมพื้นที่ปลูกปาล์มน้ำมันในภูมิภาคอื่น เพื่อเพิ่มความสามารถในการอธิบายผลในภาพรวมของประเทศ นอกจากนี้ควรศึกษาเชิงลึกโดยใช้ข้อมูลเชิงปริมาณร่วมกับการสัมภาษณ์เชิงคุณภาพ เพื่อสะท้อนสภาพการบริหารจัดการสวนปาล์ม น้ำมันได้รอบด้านมากขึ้น และควรพิจารณาศึกษาจากปัจจัยอื่นที่อาจส่งผลกระทบต่อผลผลิตและผลตอบแทน เช่น อายุสวน สภาพพื้นที่ ราคาผลผลิต และนโยบายภาครัฐ รวมถึงการประยุกต์ใช้แบบจำลองการวิเคราะห์ขั้นสูง เพื่อเพิ่มความแม่นยำในการอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารจัดการสวนกับผลลัพธ์ทางการผลิตและเศรษฐกิจ

เอกสารอ้างอิง

ชัชชนพร เกื้อหนุน และคณะ. (2563). การเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ปุ๋ยเคมีร่วมกับปุ๋ยอินทรีย์กับพริกชี้หนูผลใหญ่ในพื้นที่ภาคตะวันตก. กรุงเทพฯ: กรมวิชาการเกษตร กองวิจัยพัฒนาปัจจัยการผลิตทางการเกษตร.

ชูสินวน น. (2568). วิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตผักเศรษฐกิจตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรผู้ปลูกผักบ้านคลองไม้แดง จังหวัดสุราษฎร์ธานี. วารสารเทคโนโลยีและนวัตกรรมเกษตร, 3(1), 38–51.

นันทสาร ม., สิทธิสันติกุล เ., และนันทะเสน ว. (2564). การวัดประสิทธิภาพการดำเนินงานฟาร์มของเกษตรกรรุ่นใหม่จังหวัดมหาสารคาม. วารสารเกษตรพระวรุณ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, 18(1), 95–103.

ปัฐวิษญ์ พิทยาภินันท์ และพลากร สัตย์เชื้อ. (2563). ความต้องการความรู้ในการทำสวนปาล์ม น้ำมันของเกษตรกรผู้ปลูกปาล์มน้ำมันรายย่อย. วารสารสังคมศาสตร์สุนารี, 14(2).

ปัฐวิษญ์ พิทยาภินันท์ และพลากร สัตย์เชื้อ. (2564). การทำสวนปาล์มน้ำมัน: ภาพสะท้อนการผลิตพืชเศรษฐกิจของชาวสตูล. วารสารการเกษตรราชภัฏ, 20(1).

เพ็ชรประพันธ์ และช่วงทอง. (2563). การวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนจากการปมเพาะผู้ประกอบการปาล์มน้ำมัน: กรณีศึกษาจังหวัดสุราษฎร์ธานี. วารสารการศึกษานานาชาติ มหาวิทยาลัยสงขลลา, 10(2), 1–27.

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. (2558). รายงานผลการศึกษากการให้ปุ๋ยตามผลวิเคราะห์ใบในสวนปาล์มน้ำมัน.

สุชาติ เกษมสุข. (2561). ผลของการจัดการน้ำต่อประสิทธิภาพการผลิตของเกษตรกร. วารสารเศรษฐศาสตร์การเกษตร.

- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2566). แนวคิดการวิเคราะห์ประสิทธิภาพการผลิตทางการเกษตร. กรุงเทพฯ: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร.
- หลักชัยกุล ฌ ปัตตานี. (2565). การส่งเสริมการจัดการฟาร์มเกษตรทฤษฎีใหม่ของชุมชนบ้านดอนรัก. *Journal of Humanities and Social Sciences (HUSOKKU)*, 39(2), 117–143.
- เอกพันธ์ มาเลิศ และเอกสิทธิ์ โขสิตสกุลชัย. (2564). การจัดการน้ำและทรัพยากรเชิงพื้นที่กับผลผลิตทางการเกษตร. *วารสารสมาคมวิศวกรรมเกษตรแห่งประเทศไทย*, 27(1), 16–24.
- อริวัฒน์ ขาวสวี่, ธัญชนก ไชยรินทร์, และจักรรัตน์ อโณทัย. (2564). การจัดการทรัพยากรและประสิทธิภาพการผลิตทางการเกษตร.
- Anuparp Saengsathien, & Morrakot Raweewan. (2016). Cost efficiency of RSPO oil palm farms in Thailand. *Journal of Business Administration and Languages*, 4(2).
- Damdoungrom, W., Wongprasit, N., & Joungtrakul, J. (2021). Integrated agriculture management model for sustainable development in the Pak Panang River Basin, Nakhon Si Thammarat. *Journal of Buddhist Anthropology*, 6(7), 164–182.
- Juyjaeng, C., & Suwanmaneepong, S. (2018). Cost and return comparison of oil palm production between member and non-member farmers under the large-scale farming program. *International Journal of Agricultural Technology*, 14(2), 201–213.
- Lalaeng, C. (2019). Cost and return analysis and production efficiency of economic crops in Southern Thailand. *Journal of Humanities and Social Sciences, University of the Thai Chamber of Commerce*, 36(4), 1–17.
- Ponsaran, et al. (2025). Agricultural system management and resource utilization in irrigation areas. *TCI Journal*.
- Rungklin, D., Thepsuwanchana, S., Kwankaew, A., & Sangkhorn, T. (2018). Cost and return of oil palm entrepreneurs: A case study of Surat Thani province. *Journal of Community Research and Social Development*, 12(3), 25–38.
- Yani, & Santidhorn. (2020). Farm management under the new theory agriculture concept. *TCI Journal*.